

Octavia Zaharia. Absolventă a Liceului de Artă „Dinu Lipatti” (București, 1969). Licență în muzică, la secția vioară, la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” (București, 1973). Profesoară la Liceul de Muzică „Dinu Lipatti” și la Liceul „George Enescu” (1973-1989). Inspectoare cu Învățământul artistic în Ministerul Învățământului (1990). Licență în Filozofie și Teologie la Facultatea Iezuiților din Paris, „Centre Sèvres” (1991-1995). Master în teologie Dogmatică și Fundamentală la Institutul Catolic din Paris (1995-1997).

Octavia Zaharia, *O româncă la Paris*

© 2019, Institutul European, Iași

INSTITUTUL EUROPEAN

Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13,

cod 700198, OP 6, CP 1309

euroedit@hotmail.com; editura_ie@yahoo.com

<http://www.euroinst.ro>

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZAHARIA, OCTAVIA

O româncă la Paris / Octavia Zaharia. - Iași: Institutul European, 2019

ISBN 978-606-24-0249-5

821.135.1

Potrivit Legii nr. 8/1996, a dreptului de autor, reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți fără acordul Editurii constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu aceasta.

Printed in ROMANIA

Octavia Zaharia

O Româncă la Paris

INSTITUTUL EUROPEAN

2019

Cuprins

Țara mea este frumoasă / 11

Firul Ariadnei / 16

Ca o fugară / 24

Lumini și scânteieri / 29

Lume veche, lume nouă / 33

Timpul se dilată / 39

O americană la Avignon și un Director disperat / 43

Munți roșii și câmpuri de lavandă / 46

Ca acasă / 49

Domnul Duca și Cântărețul de Operă / 53

Un câine muribund / 61

O noapte ca o clipă / 63

Un frate inteligent / 67

Biserica de piatră / 70

Studiu cu mâna stângă / 76

Susanne / 79

Un moment istoric / 82

Poți să vii? / 86

Fete miloase / 93

À 7 heures ou à 17 heures? / 98

Un acoperiș la Paris / 103

Învățămintele pariziene / 107

Aici e pentru tine! / 113

Buchetul de flori / 116

Am văzut nimicul / 121

„Biserica Mamă”. Ségolène / 125

Baroane și Contese / 129

Ian Colman / 134

Studii, studii / 138

Înconjurată de tineri / 143

Mii de fotografii / 148

Prietenii muzicieni / 153

Mobilitate maximă / 161

Magazinul *Vogue* / 166

Lamyae și copilul abandonat / 171

Chemarea Europei / 175

Nevoia de liniște / 185

Animatie liturgică / 189

Am văzut o plăcuță: „Paris” / 198

Cele 12 Dosare și „Tânărul în revoltă” / 206

Confesiune – Epilog / 212

Țara mea este frumoasă

Știa cum sunt perdelele din casa mea, ce mobile aveam, cu cine locuiam, care sunt prietenii mei și, de asemenea, ce aveam în cap... A venit la Liceu și m-a invitat la Miliția Capitalei. Era foarte prietenos, se voia parcă intim cu mine...

Am apreciat că studiasse bine dosarul meu, dar această pătrundere în viața mea de zi cu zi ținea de spargere de domiciliu sau de „viol” al intimității mele.

Am înțeles imediat că multe din informațiile din casă nu proveneau de la prieteni indiscreți, ci de la percheziția pe care o avusesem în casă cu 2-3 ani înainte. În 1978, a doua zi după întronarea Papei Ioan Paul al II-lea, trei bărbați au venit la 6 dimineața să caute „aur și valută”. (Noi eram prăpădiți, ca mulți dintre români, și nu fusesem încă în străinătăți, ca să avem valută.) În timpul percheziției eram liniștiți că nu vor găsi „ceea ce căutau”. Deși au rămas trei ore ca să scormonească în casă din pivniță până în pod, totul era numai intimidare: spargerea oricărui entuziasm catolic în viața noastră.

Dar cei trei securiști și-au făcut raportul, l-au pus la dosar și acum îl scoteau la iveală ca să mă îmblânzească: de unde tonul mioros al marelui milițian. Cred că avea un grad înalt în miliție, căci încăperea unde m-a primit era spațioasă, cu mobilă și draperii de calitate. Erau acolo și două frumoase canapele din piele autentică (amintesc de canapele căci vor deveni niște aliate psihologice la un moment dat).

Deși discuția a durat vreo oră și jumătate, am fost avantajată de faptul că nu era prezent și un inspector

de miliție „rău” și agresiv. De multe ori la un interogatoriu ei lucrează în cuplu: unul rău și unul bun.

La începutul interogatoriului el pune întrebarea, iar eu puteam să răspund pe îndelete.

Cu prima întrebare îmi interoga sufletul: de unde vine credința mea?

Nu i-am răspuns „de la moși și strămoși”, sau de la părinți, sau de pe la vreo biserică...

Cum sunt muziciană, „am implicat” compozitorii și muzica lor. Dificultatea a fost să aleg din bogăția muzicii câte ceva. I-am vorbit de profunzimea și majestatea concentrată a muzicii lui Bach, despre dramatismul și sublimul din muzica lui Beethoven, despre frumusețea și transcendentul ce se degajă din Sonata a III-a pentru vioară și pian de George Enescu...

(Nu i-am spus că ascultam deseori nopțile Oratoriul dramatic *Ioana pe rug* de Arthur Honegger, că eram prinsă în interiorul muzicii lui Schubert, că toată omenirea ar fi zguduită și impresionată de bogăția de viață și de moarte din *Missa da Requiem* de Verdi etc).

I-am citat însă un mare sociolog german, Karl Rahner (care de fapt este un mare teolog!) care spunea că Mozart a adus mai mult pentru spiritualitatea omenirii decât o pleiadă de teologi.

A doua chestiune a inspectorului era orientată spre activitatea mea pedagogică: eu fiind profesoară, această credință ar putea să aibă efecte negative asupra elevilor. (Dar, ce să aibă efecte negative: sublimul, frumusețea?). I-am răspuns că pedagogia viorii este departe de a fi transcendentală și sublimă. Ci este chiar teribilă!

La începutul studiului, și mult timp după aceea, suntem concentrați asupra unei poziții corecte pe

vioară, căci această poziție este cumva „contra naturii”: „Ține vioara sus! Scoate cotul! Degetul mic rotunjit! Degetul arătător culcat pe baghetă!” După aceea, începem infinita luptă pentru intonație, obținerea unui sunet muzical, neagresiv și curat!

Suntem așa de preocupați de tehnica viorii, că rareori putem ajunge la muzică. De Sublim, de Dumnezeu, de Majestate, de Transcendență, nu avem deloc timp. Preparăm regulat studii, concerte și câte o piesă, pentru examene și audii școlare. Suntem prinși în capcana competiției (și a lucrului bine făcut, în cel mai bun caz!).

Ca profesoară, deși îmi iubeam elevii și încercam să le fac tortura cât mai senină, nu aveam decât o speranță (foarte modestă): ca unii dintre elevi, cei mai buni, să poată câștiga o pâine mai târziu prin studiul cât mai corect al viorii.

Inspectorul asculta perorația mea, dar nu pierdea firul planului lui de interviu.

„Dumneavoastră sunteți greco-catolică, iar această Biserică este în afara legii”.

Am răspuns la această întrebare printr-o altă întrebare, încuetoare: unde sunt eu greco-catolică?

Cu un gest mi-a arătat capul.

I-am răspuns că mintea și gândurile mele, fie ele orientate spre sublim sau transcendent, îmi aparțin cu strictețe. Este comoara mea intimă, care nu ține de legile civile.

A ajuns cu interogatoriul la subiectul care-l interesa pe el cu prioritate (istoriile cu muzica și pedagogia nu au fost decât momente introductive). Voia să mai aibă precizări și confirmări despre anumite per-

soane pe care le-aș vedea eu în biserică... Am utilizat expresia „confirmări” pentru că după întrebări înțelegeam că aveau deja informații ... Din acest moment al interogatoriului nu ne-am mai înțeles. El voia nume și fapte, iar eu refuzam să i le dau.

Motivul invocat de mine a fost foarte simplu: anumite persoane m-au dat pe mine pe o listă suspectă și de aceea mă aflu eu în fața lui la Miliția Capitalei. Din această cauză eu nu vreau să dau nici un nume pe nici o listă. Nu vreau ca alte persoane să fie convocate acolo din pricina mea. Căci s-ar putea ca acele persoane să fie mai timide și mai emotive ca mine și să li se facă rău, sau să intre în panică în fața lui!

După ce am negociat câțva timp în gol, mi-a cerut să dau o declarație. Am refuzat, căci nu găseam nici un conținut de pus într-o declarație. „Eu, subsemnatul, declar că muzica ne face să fim veseli, sau că ne relaxează... Eu declar pe propria mea răspundere că vreau să-mi păstrez o gândire liberă”?

Refuzând eu declarația, el „m-a amenințat” că voi fi reținută în birou chiar toată noaptea dacă este necesar. Aici intervin canapelele frumoase pe care le remarcasem chiar de la intrarea în birou, consolându-mă... (Mă gândeam cât eram de departe de anii '50 când atâția oameni au fost băgați în pușcăria neagră, de multe ori pentru nimic!)

Concluzia acestei întrevederi a fost anunțată la sfârșit: **NU VEȚI PLECA NICIODATĂ ÎN FRANȚA!**

Tovarășe, i-am răspuns, **ȚARA MEA ESTE FRUMOASĂ!**

Nu am fost ironică, ci i-am răspuns din toată inima.

Miuța, sora mea, îmi făcuse rost de o invitație pentru o vizită în Franța. Astfel am făcut cerere de plecare. Însă recunosc că nu eram prea entuziasmată de această vizită: mă simțeam prea tânără sau prea bătrână să plec, nu știam ce voi face acolo, cu cine voi vorbi, pe cine voi întâlni! Nici nu știam de ce mă duc...

Când Tovarășul Inspector mi-a interzis să plec, am simțit o ușurare...

Firul Ariadnei

Au venit de-odată: și criza profesională și vârtoarea Revoluției.

Timpul cât am stat în țară după Revoluție a fost scurt, dar foarte intens și tumultuos, pentru mine, dar și pentru fiecare dintre noi.

„Firul Ariadnei”, în loc să fie unul salvator, care să mă conducă spre un port bun, de multe ori se strângea sub forma unui ghem încâlcit.

Zbuciumul care s-a declanșat în întreaga societatea românească după evenimentele din '89 a fulgerat capetele și viețile noastre!

Când peste câțiva ani, în timpul unui Seminar de Teologie-Politică, mi-au cerut să le descriu ce s-a întâmplat atunci la noi în țară, am folosit o altă imagine: cea a unei farfurii care se sparge. Dictatura s-a spart, dar cu ea se sparge regimul comunist care regiza totul, se sparge statul cu toate reperele legate de el. Se sparge economia socialistă și cu greu apar premisele unui liberalism (deseori sălbatic). Foloseam verbele la prezent căci, chiar dacă discuția noastră avea loc cu 5 ani după Revoluția română, „farfuria” se tot sparge... Ca un monstru din filme și povești care nu poate fi exterminat cu una cu două, nici această „farfurie” – care în imaginea mea reprezenta sistemul „vechi” în ansamblul lui – nu dispăre. Doar se sparge.

Marcată fiind și eu de aceste îngrijorări colective, am început să gândesc altfel, adică într-un registru zbuciumat.

Astfel mi-am dat seama că eu nu mai voiam să fiu profesoară la Liceul de Muzică, acolo unde făcusem studiile muzicale timp de 5 ani și lucram de 17 ani neîntrerupți.

Îmi dădeam brusc seama că și a fi profesor de vioară îți trebuie har! Când nu am mai avut acest har – se terminase –, m-am speriat! Am avut o viziune: un ghem care s-a terminat...

Dar, oare, ce har era acesta să formezi luptători, „gladiatori”? Aveam câțiva elevi foarte buni la clasa de vioară, dar cu ce preț?

Unul dintre ei s-a supărat când am primit-o ca elevă pe o colegă de-a lui din același an, deja foarte bună violonistă. Din momentul acela nu a mai venit la cursurile mele! Alt elev mi s-a plâns înainte de un examen important: „Cred că sunt nebun”? I-am răspuns: „Nu ești nebun, dar nu mai studia atât la vioară”. Un alt elev, după ce a câștigat două concursuri internaționale, îmi spune: „Vedeți ce bine apreciat am fost acolo, numai dumneavoastră îmi spuneți că nu cânt încă bine”. Nu i-am răspuns că, dacă eu nu aș fi fost exigentă, probabil că nu ar fi câștigat...

Aveam, în anul în care s-a manifestat criza profesională, trei elevi de liceu din același an. În contextul unei competiții continue, m-am întrebat, ca în piesa lui Caragiale: „Eu cu cine votez”? Eram într-o dilemă: ce piesă din repertoriul de vioară aș putea să-i dau fiecăruia ca să fie „cel mai bun”?! Ca să câștige în fața celorlalți doi elevi!

Formam eu „tigrii”? Și elevii erau foarte ambițioși, și părinții erau foarte ambițioși, dar și eu făceam totul ca să cultiv această ambiție și spiritul de competiție.

Acum, la începutul anilor '90, nu mai voiam să-i conduc pe acest drum!

Dar ce să fac eu și cum să fac?

În troleibuzul care mă ducea la liceu (aveam o mare adunare pentru alegerea inspectorului) mă tot întrebam: cum să scap? Prin cap mi-au trecut două gânduri simple și disperate: ori voi fi inspectoare, ori plec la frații mei în străinătate.

Ajungând la Liceu, aflu că erau deja doi candidați serioși pentru Inspectorat: însuși directorul Liceului de artă „George Enescu” și un alt director al unei Școli de Muzică din București.

Dintr-odată un coleg mă întreabă într-o doară: „Nu vrei tu să fii inspectoare”? Îi răspund: „Da”!

Acest „Da” s-a răspândit prin capetele votanților (colegilor din București) și am câștigat postul de inspectoare.

M-a pătruns un curaj dintr-odată și mi-am spus cu simplitate: „Nici o problemă”!

Și atunci problemele au început!

Din acea scurtă perioadă de o lună și jumătate nu-mi amintesc decât de două lucruri: primul – pietrele și gropile din București. Inspectoratul Învățământului Capitalei era la Primărie. Dar eu eram mult pe teren. Și, cum în România era prejudecata ca o Inspectoare să poarte pantofi cu tocuri, călcam tot timpul cu dureri și îngrijorare. (Ajungând în Franța, printre primele lucruri pe care le-am constatat cu mirare și mulțumire a fost că nu se purtau tocuri înalte).

Alt lucru care mă solicita foarte mult erau revendicările prea intense ale foștilor mei colegi din școlile de muzică, deoarece „eram de-a lor”! Când încercam să „urc” revendicările lor nenumărate la nivelul Inspectorului General din București, acesta îmi atrăgea atenția că eu nu reprezint sindicatele profesorilor, ci fac parte acum din Administrația Statului.

Ducându-mă la Minister să iau contact cu Inspectoarea pentru Arte, Ministerul era înconjurat de profesori cu pancarte, adică de Sindicatele Generale ale Învățământului.

(Primul lucru pe care l-am constatat când mă apropiam sau intram în clădirea Ministerului era că îmi suna în minte și în suflet *Sonata Primăverii*, pentru vioară și pian, de Beethoven. Și asta de fiecare dată, cu Sindicatele la poartă sau fără ele... Țasta era sentimentul pozitiv și încurajator al noii mele misiuni.)

Situația gravă era însă că nu mai aveam nici un corespondent în Minister. Doamna Inspectoare în funcție (soția Ministrului Industriilor sub Ceaușescu) nu mai voia să fie Inspectoare de Artă cu nici un preț. Era și ea în aceeași criză profesională ca și mine cu o lună și jumătate înainte... Mi-a plâns pe umăr, am înțeles-o, ne-a făcut „nebuni” pe noi, toți artiștii, și m-a rugat insistent să vin eu la Minister în locul ei. Eu, ca să scap de gropile din București și de presiunea foștilor mei colegi „prea apropiați” din școlile de muzică, am acceptat. (În numele vechii prietenii, colegii îmi telefonau până și să le spun ce autobuz trebuie să ia din cartierul lor până la Inspectorat!).

Directorul Învățământului Preuniversitar, Sorin Antohi, m-a plăcut, căci eram scoasă la suprafață de „valurile Revoluției”, dar eram în același timp calmă și echilibrată. M-a întrebat numai dacă nu mi-e frică de Sindicate. I-am răspuns că nu mi-e frică de Sindicatele Naționale (...aveam o jenă nemărturisită numai față de cele locale!).

Colegii din Minister erau administratori în marea lor majoritate calmi și echilibrați. Domnea chiar o anumită solidaritate. Când colegii mei de la Liceul de Muzică (unii foarte apropiați!) s-au organizat într-o opoziție acerbă contra mea, pe motivul că eu fusesem aleasă de ei la Inspectoratul Capitalei și nu în Minister – au venit chiar cu delegație la Ministru pentru asta –, el le-a răspuns clar că funcționarii din Minister sunt numiți și nu aleși.

Deși nu am rămas decât 9 luni de zile în Minister, am întâlnit acolo mai multe dificultăți majore.

În mod normal, ar fi trebuit să existe o Direcție a Învățământului Artistic sau, în cel mai rău caz, măcar un Birou cu mai mulți inspectori de artă: un inspector responsabil pentru Școlile de Arte Plastice din țară, unul pentru Învățământul Muzical General și din Școlile de Muzică, și altul pentru Coregrafie.

Nu existam decât eu!

Și era o bătălie continuă între „înnoirea”, pe care toți o revendicau după Revoluție, și Tradiția de până acum, care nu trebuia schimbată deloc. Astfel, trebuiau făcute în viteză Programe noi și bune de Învățământ (mai bune decât înainte de Revoluție!) dar cu aceiași oameni și aceleași idei.

Cel mai greu mi-a fost cu Planurile de învățământ: câte ore de matematică, de română, de instrument, de cor, de dans clasic, de sculptură, de latină etc. Când făceam suma tuturor orelor de curs dintr-o săptămână, ieșeau cifre „mortale”. Directorii mei îmi reproșau că vrem să „asasinăm” copiii din Școlile de Artă.

Pentru că am îndrăznit să scot din numărul enorm al cursurilor de clasa a 12-a instrumentul secundar, profesoarele de „pian tehnic” de la liceu, fostele mele prietene, voiau să mă omoare pe mine! (De fapt am convingerea că m-au și blestemat: eu care nu am prea iubit studiul la pian –, iar în clasa a 12-a refuzam chiar să merg la cursurile de pian –, m-am trezit că de douăzeci de ani înapoi – și în ziua de azi –, aproape toți elevii vor să urmeze cursuri de pian cu mine!).

Altă dificultate venea din faptul că, deși problemele învățământului artistic erau foarte diferite de la o regiune la alta, deciziile Ministerului erau unice, trebuiau să funcționeze peste tot la fel, lucru imposibil!

Dau numai un exemplu, tot legat de „lupta sindicală”.

Când s-au făcut criteriile de titularizări masive după Revoluție, la negocieri au participat mai ales Sindicatele din București cu criterii, pe bună dreptate, exigente. Dar aceleași criterii nu funcționau în întreaga țară. Primeam telefoane de la Inspectori Generali din diverse regiuni, că ei nu pot să titularizeze pe nimeni după criteriile anunțate de Minister! Mi-am luat „libertatea” să le dau libertate de discernământ: „Acționați cum știți mai bine pentru regiunea dumneavoastră”.

Și domnul ministru Mihai Șora mi se plângea că toate regiunile și orașele au cerut – și au obținut